

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

*Янковська І.М. науковий керівник к.п.н.,
доцент кафедри педагогіки та
методики початкового навчання
НПУ імені М.П.Драгоманова,
м. Київ, Україна*

*Прохоренко Ю.Л. бакалавр IV курсу
Факультету педагогіки і психології
НПУ імені М.П. Драгоманова*

***Анотація.** У статті описується проблема формування компетентностей молодших школярів у мистецькій освітній галузі. Аналізуються погляди до проблеми дослідження науковців в педагогічній теорії, психології, методиці образотворчого мистецтва. Автором узагальнюється досвід роботи над проблемою формування мистецьких компетентностей молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.*

***Ключові слова :** компетентності, мистецькі компетентності молодших школярів, образотворче мистецтво, мистецькій освітній галузі*

Вступ. Виховання є одним із важливих напрямків діяльності вчителя у сучасній педагогіці, оскільки воно формує особистість, зорієнтовану на загальнолюдські цінності. Недарма, велика увага науковцями приділяється саме проблемі естетичному вихованню. Тому, що на сьогоднішній день жодна зі сфер людської діяльності не може обійтись без естетичної досконалості, без якої розвиток особистості не буде повноцінною. Відсутність розуміння, усвідомлення прекрасного в навколишньому світі, позбавляє людину почуття насолоди, гармонії себе зі світом, обмежує розвиток творчих здібностей особистості та індивідуальності взагалі. концепція художньо-естетичного виховання.

У сьогоднішніх реаліях початкова освіта направлена на виховання творчої особистості, впевненої в своїх силах, здатної до саморозвитку, самовиховання й самоосвіти. Сучасні школи створюють умови для розвитку нестандартного самостійного мислення, для реалізації всіх індивідуальних потреб та можливостей здобувачів освіти, з метою перспективного передбачення сформованих можливостей бачити прекрасне навколишнє оточення, створювати щось нове, не схоже на будь-що інше, оригінальне, неповторне для процвітання та розвитку своєї країни.

Для формування такої особистості в умовах загальноосвітнього навчального закладу, на нашу думку, необхідно на самперед створити належні педагогічні передумови для розкриття індивідуальних особливостей кожного із учнів, забезпечення навчальних потреб, використання особистісно-зорієнтованого підходу до організації педагогічного процесу задля ефективного навчання, розвитку й виховання кожного учасника цього процесу.

Перед сучасною загальноосвітньою школою стоїть досить непросте завдання – сформувати ключові та предметні компетентності учнів, тобто підготувати компетентну особистість, здатну до знаходження правильних рішень у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. Реалізація даного підходу у навчанні передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових компетенцій особистості.

Проблема формування в учнів ключових і предметних компетентностей нині перебуває у центрі уваги наукових співробітників НАПН України. Теоретично обґрунтували дане питання в своїх роботах такі учені : Н. Бібік, С. Бондар, О. Савченко, І. Єрмакова, О. Овчарук, О. Пометун В. Краєвського, А. Хуторського та ін.. Методичними аспектами цієї проблеми висвітлені у працях науковців : Т. Байбара, О. Вашуленко, І. Гудзик, К. Пономарьова [1,66-67].

Компетентність – інтегрована здатність особистості, яка набута в процесі навчання, вона включає знання, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно

реалізуватися на практиці. Компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань [3,18].

На сучасному етапі модернізації шкільної мистецької освіти впроваджується компетентнісний підхід до змісту та організації художньо-естетичного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах. У результаті цього виникає потреба у формуванні компетентностей художньо-естетичного спрямування, які зорієнтовані на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння, яких дозволяє їй діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях. Реалізація основної мети, визначеної Державним стандартом початкової школи, передбачає в мистецькій освітній галузі формування в учнів системи ключових, міжпредметних, естетичних і предметних мистецьких компетентностей, як інтегральної основи світогляду, здатність до художньо-творчої самореалізації та культурного самовираження [3,22].

Закономірним є посилений інтерес педагогічної науки і практики до проблеми використання компетентнісного підходу у художньо-естетичній навчанні школярів. Для розуміння особливостей реалізації компетентнісного підходу в мистецькій освіті важливими є праці українських учених: І. Бега, Н. Бібік, І. Єрмакова, О. Овчарук, Л. Масол, О. Пометун, І. Родигіної, О. Савченко, Є. Торшилової та інших науковців: І. Зимньої, А. Маркової, Г. Селевка, А. Хуторського та ін. [6,25-26]

В мистецькій освітній галузі початкової школи впровадження компетентнісного підходу дає можливість сформувати в учнів базові компетентності та сприяти саморозвитку. А саме формування пізнавальних, творчих, методологічних, комунікативних, світоглядних компетентностей в учнів початкової школи на уроках мистецької освітньої галузі.

Реформування початкової освіти сприяло удосконаленню та розробці нових навчальних програм, в основу яких покладено компетентнісний підхід, яким передбачено не тільки накопичення знання, а й формувати в здобувачів освіти необхідних життєвих навиків, здатностей відповідно до кожної галузі.

Основною мета концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах є формування в учнів особистісно-ціннісне ставлення до дійсності та мистецтва, розвиток естетичної свідомості і художньої компетентності, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні у процесі сприймання, інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності. [3,11]

Системне навчання мистецтву, набуття предметних компетентностей з мистецтва, інтерпретація мистецьких творів, творче самовираження через різні види образотворчої діяльності сприяють особистому розвитку учнів початкової школи. Даний компетентнісний підхід є основою сучасної мистецької освіти. *Компетентність в галузі мистецтва характеризується як інтегральна якість особистості, що базується на знаннях (когнітивний аспект), які в свою чергу формують цінності (аксіологічний аспект) та виявляються у мотивації, поведінці, соціокультурній діяльності (мотиваційно-поведінковий аспект).* Головне завдання сучасної мистецької освіти в початковій школі полягає в залученні учнів до мистецтва; в створенні умов для розкриття потенціалу учнів; сприянні самовизначенню на основі формування широкого спектру компетентностей; стимулюванні творчості та креативності школярів. [5,15]

На уроках мистецької освітньої галузі формуються такі предметні компетенції: - пізнавальні (чуттєво-емоційне сприйняття; вміння відчувати і бачити навколишній світ, виявлення пізнавальної активності); - творчі (асоціативно-образне мислення; виявлення фантазії, уяви у створенні власних образів у художньо-практичній діяльності); - методологічні (поняттєво-логічне мислення; вміння визначити мету, способи та організацію її досягнення; здатність до самоаналізу та самооцінки); - комунікативні (розуміння мови мистецтва як форми міжособистісного спілкування; розуміння почуттів інших людей, різноманіття творчих проявів, бачень і розумінь дійсності; усвідомлення взаємозв'язку з однолітками і дорослими та відповідальності під час виконання робіт); - світоглядні (сприйняття цілісної картини світу цінування національної самобутності і культурної спадщини України як складової загальнолюдської

культурної скарбниці; відкриття, творче вираження себе, визначення власного місця та усвідомлення неповторності й унікальності іншого). [4,22-23]

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови ефективного формування компетентностей на уроках візуального мистецтва в навчальному процесі початкової школи.

Матеріали і методи дослідження: теоретичні та емпіричні методи. Теоретичні методи дослідження: аналіз, порівняння, синтез, систематизація, класифікація та узагальнення теоретичних даних, представлених у педагогічній, психологічній та методичній літературі, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду практиків. Емпіричні методи дослідження: педагогічні спостереження, педагогічний експеримент, якісний і кількісний аналіз результатів експерименту, вивчення передового педагогічного досвіду, аналіз продуктів діяльності учнів.

Результати дослідження. На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури, а також особистого досвіду накопиченого при спостереженні за проведенням уроків образотворчого мистецтва вчителів під час педагогічної практики та аналізу педагогічної діяльності щодо організації та проведення уроків у початковій школі нами виявлено ефективність застосування методу проектів, з метою формування компетентностей учнів. Метод проектів дозволяє, використовуючи найменші затрати ресурсів, створити в навчальному процесі умови діяльності, максимально наближених до реальних. Проект це комплекс дій, який спеціально організований учителем, самостійно виконується дітьми та завершується створенням продукту. Метод проектів є ефективним на більшості уроках, зокрема і на уроках візуального мистецтва, оскільки стимулює практичну проектну діяльність школярів та дозволяє формувати весь набір компетентностей. Він орієнтований на самостійну діяльність учнів, під час якої формуються уміння важливі для подальшого його життя.

Формуванню базових мистецьких компетентностей сприяло застосування методу проектів під час проведення тематичного малювання на

уроках образотворчого мистецтва. Молодші школярі проявляли значний інтерес до виконання завдань, а найбільше сподобалася їм тема пов'язана з ілюстраціями до казок. Результати проектної діяльності молодших школярів дали нам можливість говорити про якісне підвищення рівня розвитку естетичної культури засобами народної творчості.

Результати формувального експерименту підтверджують, що формування культурологічної компетентності учнів на уроках образотворчого мистецтва методом проектів, безпосередньо впливають на загальний розвиток особистості, тим самим сприяють формуванню інших ключових та предметних компетентностей молодших школярів. На нашу думку, інтегрований підхід в мистецькій освітній галузі, сприяє саме використанню різних технологій, які дають можливість учителю більш творчо підходити до проблеми формування як окремих складових компетентностей, так і їх весь комплекс [2,39].

Варто зазначити, той факт що занадто мала кількість годин на тиждень для занять з мистецької освітньої галузі, не задовольняє наше очікування результатів щодо формування компетентностей молодших школярів. Тому, нами пропонувалися учням завдання у вільну хвилину, завдання для партнерської діяльності учнів з батьками.

За результатами нашого дослідження, ми дійшли висновку, що поєднання класної та позакласна робота, створить більше можливостей для формування компетентностей молодших школярів. А саме, цікаво організована діяльність гуртка образотворчого мистецтва, засідання клубу «Світлиці художника», проведення мистецьких вечорів, виставок мають ефективний вплив на розвиток творчості молодших школярів та їхніх компетентностей.

Висновки. Отже, можна дійти висновку, що перелічені нами види діяльності в мистецькій освітній галузі сприяють ефективному формуванню у школярів прагнення до творчого успіху, самовдосконалення та підготовці до творчої діяльності, як здатності до самореалізації у своєму житті. В учнів з'являється інтерес, потреба розвивати свої творчі можливості та бажання опанувати світом образотворчого мистецтва, а це в свою чергу, має можливість

культивувати духовність, формувати естетичне їх середовище, створює гармонію особистості зі світом, з однолітками у спілкуванні, забезпечує комплексність формування компетентностей.

Abstract. The article describes the problem of forming the competencies of junior schoolchildren in the field of art education. Views on the problem of research of scientists in pedagogical theory, psychology, methods of fine arts are analyzed. The author summarizes the experience of working on the problem of formation of artistic competencies of junior schoolchildren in art lessons.

Keywords: competencies, artistic competencies of junior schoolchildren, fine arts, art education

ДЖЕРЕЛА

1. Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів // Біологія і хімія в школі. – 2003. – №2
2. Волобуєв Т.Б. Розвиток творчої компетентності школярів. – Х.; «Основа», 2005.
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. – 2018. – №5.
4. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Інформаційний збірник. – 2004. - №9. – с.4 – 23.
5. Концепція дванадцятирічної загальноосвітньої школи // Початкова школа, – 2002. – №1 – 2.
6. Масол Л. М. Компетентнісно-орієнтований підхід до загальної мистецької освіти / Л. М. Масол // Збірник наукових праць: (Педагогічні науки). – № 2: Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації / ред. кол. В. В. Крижко [и др.]. – Бердянськ : [б. в.], 2006. – С. 25–31.